

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ „ЙОАН ЕКЗАРХ БЪЛГАРСКИ“ – ГР. ШУМЕН

ул. „Преслав“ №1, директор 054 860 018, администрация 054 862 722

e-mail: hg_shumen@abv.bg

ПРОГРАМА
ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ
НА УЧИЛИЩЕ

за учебната 2020/2021 година

Образованието заема централно място в ценностната система на съвременното българско общество. Процесите на модернизация и глобализация в него водят до повишаване на значимостта и необходимостта от образование и квалификация. В същото време проучванията показват, че голям брой деца напускат училище преждевременно. Това превръща отпадането от образователната система в значим социален проблем и налага изготвянето на стратегии за превенция и реинтеграция на отпаднали ученици.

Преждевременното напускане на училище оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната ни в средносрочен и дългосрочен план.

Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Съгласно проекта на Закон за предучилищното и училищното образование, „отпадане от училище” е отписването от училище на ученик до 18 г. възраст преди завършване на последния гимназиален клас, ако лицето не е записано в друго училище. Съгласно препоръката на Съвета на Европейския съюз като „преждевременно напуснали училище” се определят лицата между 18 и 24 години, завършили едва основно образование.

Училищната стратегия за превенция на отпадането на ученици е изработена в контекста на Европейската платформа срещу бедността и социалното изключване, на предложената от Европейската Комисия „Стратегия за интелигентен устойчив растеж „Европа 2020” и на препоръките, направени във връзка с тях по отношение превенцията на социалното изключване и за по-добро образование и грижи в периода на ранното детство, насочени към осигуряване на всички деца на възможности за най-добър старт в живота.

Програмата се основава на определените в Стратегията водещи принципи за законосъобразност, кохерентност, партньорство, прозрачност и популяризиране на мерките и резултатите, приемственост, устойчивост на резултатите, своевременност, отчетност, мониторинг и контрол, иновативност.

Основните принципи на програмата са:

- Всяко дете има право на образование и трябва да има равен достъп до образование;
- Всяко дете може да учи и да се възползва от предимствата, които образованието дава;
- В образователния процес не се допуска дискриминация, основана на раса,
- народност, пол, етническа принадлежност, социален произход, вероизповедание, обществено положение, увреждане или друг статус;
- Образованието и обучението трябва да е адаптирано към потребностите на конкретното дете в много по-голяма степен, отколкото детето да се адаптира към системата;
- Различията между децата са източник на многообразие и богатство, а не на проблеми;

- Възгледите и мнението на детето трябва да бъдат взети предвид при неговото участие в училище. Детето следва да бъде стимулирано да участва активно в образователния процес;
- Всички аспекти на образованието, програми и методи на преподаване, както и формите на комуникация следва да бъдат адаптирани, за да се създадат възможности за включване.

Основни причини за преждевременното напускане на училище

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

А: Икономически причини

Безработицата, ниските доходи, пониженият жизнен стандарт и бедността поставят много деца в условия, водещи до повишен риск от отпадане от училище. В резултат на финансовите и икономически затруднения много деца са принудени да помагат на семействата си, което води до нарушаване на участието им в учебния процес. Голям е дялът на семействата, които работят в чужбина, като децата са оставени да живеят с баби и дядовци или други роднини, които не контролират ефективно или не насърчават участието на децата в образователната система. През последните години се засили и тенденцията родителите да вземат децата си в чужбина.

Б: Социални причини

Свързват се с родителска незаинтересованост, противоречия, конфликти, напрежение и кризи в семейството, отрицателно въздействие на домашната среда, функционална неграмотност или ниско образование на родителите, непълни семейства, деца и ученици в риск от извършване на противообществени прояви, ученици с поведение, което е трудно или е в конфликт със закона, домашно насилие, незачитане правото на избор на децата, налагането на строги наказания. Съществено влияние, свързано с преждеременно напускане на училище, биха могли да имат и рисковите неформални групи или приятелската среда на децата и младежите.

В: Образователни причини

Обхващат широк кръг проблеми: трудности в усвояването на учебното съдържание, слабости в методиката на преподаване и в организацията на обучението. Образователните причини са свързани и с начина на оценяване, квалификацията на учителите, навиците за учене, негативни нагласи на участниците в образователния процес и липсата на мотивация, качеството на учебниците. Големият брой отсъствия, липсата на достатъчно ефективна система за контрол върху начина на воденето и отчитането им, влошената дисциплина, насилието и агресията в училище, ниските образователни резултати са също вътрешни за училищните процеси. Неподходящият избор на училище и непривлекателността на професионалното образование и обучение са също сред важните образователни причини за преждевременното напускане на училище.

Недостатъчно ефективно се използва потенциалът на педагогическите съветници и училищните психолози при оказването на психолого-педагогическа подкрепа в превенцията за напускане на училище.

Г: Етнокултурни причини

Етнокултурното многообразие в съвременната българска образователна система се изразява в специфичните етнически, религиозни и езикови измерения. Силно действащите вътрешно групови норми и натискът на етнокултурните традиции сред уязвими етнически общности и групи предопределят специфичните причини за преждевременното напускане на училище: отсъствие на познавателна мотивация, ниска степен на готовност за училище, липсва мотивация на родителите за получаване на образование от децата им и др.

Д: Институционални причини

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище; недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система.

Е: Причини, свързани със здравния статус

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца. Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

Множеството предпоставки за отпадане от образователната система налагат изготвяне на актуална стратегия за превенция. Превантивните мерки са изготвени на база на рисковите фактори. Политиките за превенция на отпадането от училище включват някои **ключови мерки**.

1. Основно място заема **осигуряването на положителен климат и добри взаимоотношения в училище**. Позитивната образователна среда е свързана с ясно дефиниране на правата, задълженията и отговорностите на участниците в образователния процес за осигуряване на условия за образование, благоприятстващо развитието на личността на всеки ученик. Подобряването на взаимоотношенията между ученици и учители е от огромно значение за изграждане на чувство на приемственост и комфорт у децата.

2. **Училищната среда да отговаря на потребностите на учениците и да спомага за тяхната адаптация.**

3. За да бъде успешна превантивната политика е важно да се създаде **система за идентифициране на деца, при които съществува риск от отпадане от училище**. За тази цел специалистите, работещи в училище, трябва да разпознават учениците, които са застрашени от отпадане, да идентифицират проблемите, които водят до такъв риск, и да работят по посока предотвратяване на бъдещи проблеми с тези деца.

4. **Индивидуален подход към всеки ученик, застрашен от изпадане**. За да се формира мотивация и стимул за учене у всички деца, образованието трябва да отговаря на техните потребности. По отношение на децата от малцинствен етнически произход, които трудно се справят с учебния минимум, е необходимо учебните програми да се изготвят по начин, който да ги въвежда плавно в материала като се изхожда от равнището на техните знания. Учителите трябва да идентифицират конкретните трудности на децата, които водят до тяхната неуспеваемост и чрез отношения на партньорство и сътрудничество да им подпомогнат да ги преодолеят. Възможност за назначаване на помощник на учителя и помощник-възпитател при деца в риск от отпадане.

5. Успеваемостта в училище на децата от някои етнически групи до голяма степен зависи от **влaдeенeтo нa бългaрски я език**. Една част от тях не говорят и не разбират добре български език, когато постъпят в училище. Това се превръща в предпоставка за лоши учебни резултати и за тяхното отпадане на по-късен етап. Поради тази причина се налага разработването и реализирането на комплекс от мерки, които следва да осигурят решаването (или минимизирането) на този проблем във възможните най-кратки срокове. С оглед на езиковата бариера е необходимо въвеждането на допълнителни часове за обучение по български език. Това би намалило риска от отпадане, тъй като ще улесни децата, които не говорят добре езика да разбират какво изучават и по този начин у тях да се формира интерес към образованието. Учениците, при които липсва мотивация за учене, трябва да видят ползата от компетентностите, които придобиват в училище, за да осъзнаят значимостта на образованието по пътя към професионалната реализация. Необходимо е допълнително обучение по български език чрез използване на подходящи форми за обучение (консултации, работа по програми и проекти).

6. **Въвеждане на интеркултурно образование с различен етнически състав на учениците**. Това дава шанс на децата от различни етноси да опознаят взаимно техните особености и традиции и едновременно създава приемственост и толерантност във взаимоотношенията им.

7. **Провокиране активността на учениците**. Активното участие на учениците в учебните часове е сигурно средство за повишаване на техния интерес, което от своя страна предпазва от отпадане. За да се предизвика интереса на учениците, учителите могат да използват интерактивни методи. Повишаване интереса на учениците към работата в екип, както и чрез участия в екологични кампании и събития, извънучилищни и извънкласни дейности, клубове по интереси. Повишаване на достъпа до съвременни информационни технологии и електронизация на учебния процес.

8. **Ролята на родителите**. Превенцията на отпадане от образователната система е тясно свързана с комуникацията между образователната институция и

семейството на детето. Обикновено контактите с родители са свързани с очаквания за подкрепа от тяхна страна. Самите родители често изпитват затруднения да се справят с възпитанието на децата си и се нуждаят от подкрепата на професионалисти. В повечето случаи, обаче, те не са готови да признаят необходимостта от такава помощ. Затова е важно те да бъдат привлечени като партньори на учителите и заедно да работят върху формирането на детската личност.

9. Голям брой деца отпадат от училище поради липсата на средства в семейството. Финансовите затруднения на социално слабите семейства могат да бъдат облекчени чрез осигуряване на безплатни учебници, учебни помагала и материали.

10. Честата смяна на училището води до затруднения в адаптацията на детето. Поради тази причина следва да се обръща по-специално внимание на деца, които често сменят учебното заведение и местоживеенето си. Превантивната работа с такива деца може да се осъществява от училищни психолози или педагогически съветници, които да подпомагат тяхната адаптация на новото място.

11. Достъпът до образование следва да бъде равен за всички деца. Политиката за всеобхватно, достъпно и качествено образование се отнася до всички български деца и ученици без оглед на тяхната етническа принадлежност, както и деца със специални образователни потребности (СОП). Необходимо е педагогическият персонал в училището да има адекватна подготовка за работа с деца със СОП и способност за оценяване на индивидуалните им образователни потребности. Съвременното училище в повечето случаи не отговаря на потребностите на тези деца, следователно не обхваща цялостно този контингент. Затова е важно изграждане на педагогическа и специализирана подкрепяща среда за всяко дете и ученик за осигуряване на приобщаващото образование.

12. Реинтеграция на отпаднали ученици. Извършва се в две основни направления: наваксващи програми за отпаднали за срок до 1 учебна година, които все още могат да се върнат в нормалния цикъл на обучение и образователни програми за отпадналите за срок по-голям от 1 учебна година, за които трябва да се търсят други подходящи форми на образователни услуги.

13. Изграждане на доверие и чувство за сигурност в родителите и учениците, че училището е територия, в която се спазват всички мерки и правила за безопасност в условията на Covid-19. Училището реализира набор от мерки, разработени от училищната комисия, за намаляване рисковете от предаване на инфекцията, включително чрез създаването на нагласи за здравно и социално отговорно поведение на децата като част от възпитателната функция на образованието.

Най-често превенциите на отпадането от образователната система са фокусирани върху привличането и задържането на учениците в училище, повишаване на мотивацията на педагогическия състав в училището и привличането на родителите в партньорство. Съвкупността от изпълнението на основните задачи на превантивните стратегии дава възможност да се намали броя на децата, напускащи училище преждевременно

Задачи и дейности за изпълнението им

- Изработване ежегодно и актуализиране на регистър на застрашените от отпадане деца.
- Включване в плана на училището дейности за създаване на подкрепяща среда.
- Включване в плана на педагогическия съветник на дейности за превенция на отпадане и работа с деца в риск.
- Проучване чрез анкети и други методи желанията за участие на учениците в извънкласни дейности.
- Сформиране на нови групи по извънкласни дейности в зависимост от желанията.
- Прилагане на нови подходи в работата с родителите – алтернативни родителски срещи, активно включване в общи дейности, родителите-партньори на училището; работа на училищното настоятелство с родители на застрашени от отпадане деца.
- Повишаване на социалните умения на ученическите активи за подкрепа на съученици в риск.
- Установяване на ефективен диалог училище - външни институции, имащи отношение по проблема /РУО – Шумен, Община Шумен, дирекция „Социално подпомагане“ и отдел „Закрила на детето“ при случаи на дете в риск/.
- Организиране на благотворителни акции за подпомагане на застрашени и социално слаби деца.
- Създаване на годишен училищен календар за извънкласни дейности и изяви /включени към Годишния план на училището/.
- Мотивиране на педагогическия персонал за допълнителна работа по превенция на отпадането.
- Изработване на мерки за работа в условията на Covid-19.

Визия на СУ „Йоан Екзарх Български“ по отношение на превенцията на отпадане

През учебната 2020/2021 г. в СУ „Йоан Екзарх Български“ се обучават 990 ученици в 40 паралелки. Отлично подготвени педагогически специалисти осигуряват обучението и възпитанието на учениците, подпомагани от двама педагогически съветници и ресурсен учител.

Стратегията и мисията на СУ „Йоан Екзарх Български“ цели чрез иновативно, гъвкаво и личностно ориентирано обучение:

- учениците да получат пълноценни знания, умения и компетентности;

- да се изградят като свободни морални личности способни да работят в колектив, да общуват помежду си, да поемат отговорност, да участват в живота на училищната общност;
 - да развиват творческите си заложби и способности;
 - да изградят умения и навици за здравословен начин на живот;
 - всеки ученик да открие областта, в която е мотивиран за работа.
- Ранното отпадане на ученици до тази учебна година не е проблем в нашето училище.